

Seve Calleja

Haur Literaturarekin maitemindutako idazle eta ikertzaile bikaina

Iñaki ZUBELDIA

Biografia

Seve Calleja Zamoran jao zen 1953an, baina haurtzarotik Bilbon bizi da. Filosofia eta Letretan lizentziatua da eta Bilboko institutu bateko irakasle. Idazle oparoa eta Haur eta Gazte Literaturako ikertzaile aitzindaria eta kritikoa salatuenetakoa da. Arlo honetako kritika eta didaktikako artikulu eta ikerketa ugari argitaratu ditu egunkari eta aldizkarietan. Bere bizitzaren zatirik handiena literaturari eskaini dio maila pertsonal eta profesionalean eta bere benetako zaletasuna literaturarenganako grina hau gazteei eta umei sentiaraztea eta bi-ziaraztea izan da. Eta ez bakarrik umei eta gazteei, irakasleei eta literaturarekin zerikusia duten estamentu guztiei ere bai. Idazle eta kritikoa bezala lan handia egin badu ere, didaktika mailan egin duena ez da atzean gelditzen, hiru liburu idatzi baititu arlo honetan *Lecturas animadas* (1988), *Todo está en los cuentos* (1992) eta *Ipuien tailerra* (1999). Liburu hauetan irakurketaren ofizioan eta afizioan lehen pausoak emateko aholkuak eta baliabideak eskaintzen ditu eta, gainera, ikasleen artean literatur sorkuntza nola sustatu eta nola bideratu erakusten digu. Hauetz gain, Euskal Haur eta Gazte Literaturaren lehenengo ikerketa sakona eta orokorra ere Seve Callejaren eskutik iritsi zitzaigun, bi liburu hauetan antolatuta: *La literatura Infantil Vasca* (1988) eta *Haur Literatura Euskaraz* (1994). Literatur zaileentzat, irakasleentzat eta espezialistentzat hitzaldi eta ikastaro ugari eman ditu Haur Literaturaz, bai Euskal Herrian, bai Espainia mailan.

Literatur sortzaile bezala hainbat literatur sari garrantzitsu irabazi ditu, hala nola: "Ignacio Aldecoa" saria narratiban, Zarauzko "Lizardi" saria Haur eta Gazte Literaturan, "Pío Baroja" sarian akzesita nobelan, "Gabriel Aresti" saria ipuinean eta "Leer es vivir" erdaraz, Leonen. Bere literatur lanak hainbat hizkuntzatan argitaratu dira: euskaraz, erdaraz, katalanez eta galizieraz... Kritiko, ikertzaile, irakasle eta idazle honen artikuluak aldizkari espezializatu ugarian ikus daitezke: *Re-seña*, *Diálogos*, *CLJ*, *Peonza*... Zurgai literatur aldizkariko erredakzio kontseiluko kide da.

Beste arlo bat ere jorratu du idazle eta ikertzaile saiatu honek: literaturako klasikoen eta hainbat kulturatako ipuin tradizionalen edizio kritikoak. Era honetako lan ugarian gidari eta bultzatzaile lana egin du *Seve Callejak*. Besteak beste, antologia hauek berak prestatuak dira: *Basajaun, el señor del bosque*, *Historias de la piratería*, *Clásicos cuentos de Navidad* eta *Cuentos del tren*. Berak prestatua da baita ere *Romancero y la lírica tradicional*. Beste lan askotan ere parte hartu du, bereziki hainbat herrialdetako ipuin tradizionalen presaketan: *Afrikako ipuinak*, *Errusiako ipuinak (Afanasiév)*, *Hego Amerikako ipuinak*, *Ijitoen ipuinak*... Elkar argitaletxeko *Klasikoen kutxa* sailean ere bera izan da koordinazio lanak egin dituenak.

Bibliografia

- Nire bizikleta eta ni*, Elkar 1992, Haurrentzako ipuina.
- Tximino gixajoa*, Elkar 1983, Haurrentzako ipuina.
- Hain da triste la vie du touriste*, Elkar 1986, Haurrentzako ipuina.
- Bazen behin marinel bat*, Elkar 1986, Haurrentzako ipuina.
- Dado iratxoa*, Elkar 1986, Haurrentzako ipuina.
- Beheko eskola, goiko eskola*, Elkar 1987, Haurrentzako ipuina.
- Anixeren liburua*, Edelvives 1990, Haurrentzako ipuina.
- Pinpilinpauxa gardena*, Edelvives 1990, Haurrentzako ipuina.
- Hamster bi kaiola baten barruan*, Bruño 1991, Haurrentzako ipuina.
- Bakarnek ez du lagunik*, Elkarlanean 1991, Haurrentzako ipuina.
- Herri ibiltari bat: ijitoak*, Gero-Mensajero 1993, Saio etnografikoa.
- Hegoamerikako ipuinak*, Elkarlanean 1993, Ipuin hautatuak (bilduma)
- Ni zu banintz*, Giltza 1994, Haurrentzako ipuina.

- Hiltzen bazara ikusiko duzu, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Hiltzen bazara ikusiko dozu (bizkaieraz), Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Bolon-bolon, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Eta Karlota?, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Atxia motxia, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Basoan, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Hau hotzal, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Hartz bihurria, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Esploradore, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Izotzen Herrian, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Hondartzan, Ibaizabal 1994, Haurrentzako ipuina.
- Ester erreginaren barauak, Desclee 1996, Gazte eta helduentzako nobela.
- Etorriko zara nirekin?, Desclee 1996, Haurrentzako ipuina.
- Basajauna eta beste euskal ipuin eta legenda batzuk, Aizkorri 1997, Ipuin tradizionalen bilduma.
- Aitatxo balkoian dago, Desclee 1997, Haurrentzako ipuina.
- Mari Joseri zergatik deitzen diote Joxe Mari, Elkar 1997, Haurrentzako ipuina.
- Pirata jokoa, Elkarlanean 1997, Gazteentzako nobela.
- Aingeru guardakoa, ez izan ganorabakoa, Aizkorri 1998, Gazteentzako nobela.
- Esklabo zoriontsuen uhartea, Desclee 1998, Gazteentzako nobela.
- Kriskitin Erregea, Gero 1998, Gazteentzako nobela.
- Marratzu arkume bat, Desclee 1999, Gazteentzako nobela.
- Pol eta Puy, Elkarlanean 1999, Gazteentzako nobela.
- Musikaren plaza, Gero 1999, Gazteentzako nobela.
- Gutun lapurrak, Desclee 2000, Gazteentzako nobela.
- Potoloa naiz eta zer?, Elkarlanean 2000, Haurrentzako ipuina.
- Ixu, hortzik gabeko marrazoa, Elkarlanean 2000, Gazteentzako nobela. Erein 1984.
- Tximeleta gardena, Desclee 2001, Gazteentzako nobela.
- Sator Jator Jauna, Desclee 2001, Haurrentzako ipuina.
- Deabrua gorputzean, Elkarlanean 2001, Gazteentzako nobela.
- Txakur berde baten istorioa, Aizkorri 2002, Haurrentzako ipuina.
- Ez gara berdinak, baina berdin da, Desclee 2002, Haurrentzako ipuina.

- Nire urtebetetzea zuretzat opari*, Desclee 2002, Gazteentzako kontakizuna.
Zuriñek beltza izan nahi du, Ibaizabal 2002, Haurrentzako ipuina.
Olentzero - Gabonetako ipuinak, Ibaizabal 2002, Gazteentzako kontakizuna.
Aitona ez dakizu ipuinak kontatzen, Desclee 2003, Gazteentzako nobela.
Ipuinen zorroa, Desclee 2004, Gazteentzako nobela.
Azala beltz, zerua urdin, Elkar -Argitaletxe elkartuak 2004, Gazteentzako kontakizuna.
Xerezade, mila gau eta bat gehiago, Desclee 2004, Haurrentzako ipuina.

Ikerketa lana

Haur literatura, Labayru 1993

Haur literatura euskaraz: lehenengo irakurgaietatik 1986ra arte, Labayru 1994

Liburu didaktikoak

Ipuinen tailerra, Labayru 1999

Erdaraz argitaratuak

El mono Chimino, La Galera 1983

Polypuy, Didascalia 1990

Feliz cumpleaños Don Topón, Mensajero 1991

Mi bici y yo, La Galera 1992

Un pueblo trashumante: los gitanos, Mensajero 1993

Los ayunos de la reina Ester, Miraguano 1994 / Edizio berria Arte Activo 2007

El rey sonajero, Gaviota 1994

Si te mueres ya verás a dónde vas, Edelvives 1995

Dado duende, Gaviota 1995

La mariposa transparente, Gaviota 1995

Querido sapo, Edebé 1995

Dos hamsters en una jaula, Bruño 1997

Isu, el tiburón desdentado, Edelvives 1997 (14 argitalpen)

Juego de piratas, Grijalbo Mondadori 1997

¿Por qué a Mari Jose la llaman José Mari?, La Galera 1997

- ¿Me juntas?,* Tágilis 1997
Angel de la guarda, no me des la espalda, Everest 1997
El libro de Anisia, Edelvives 1990
La isla de los esclavos felices, Espasa-Calpe 1998
Basajaun, el señor del bosque, Gaviota 1995
Los bandidos del mar, Espasa-Calpe 1999
Dibújame un cordero, Espasa Calpe 1999
Si yo fuera tú, Edebé 1994
¿Quién va a escribirte a tí?, Espasa-Calpe 2000
Estoy gordito, ¿y qué?, La Galera 2000
Tienes el diablo en el cuerpo, Espasa Calpe 2001
Desde el balcón, Alfaguara 2002
Aquiles y la tortuga, Elea 2004
Rita no quería ser niña, Algar 2005
Hasta aquí nunca llegan los gatos, CCS 2005
Cartas robadas, Pearson-Alhambra 2007
¡Te cambio!, Algar 2007

Kontakizun klasikoen antologiak

- Historias de la piratería,* Miraguano 1998
Los descendientes del Arca. Antología de cuentos ecológicos, Miraguano 1999
Cuentos clásicos de Navidad, Espasa Calpe 2000
Cuentos del tren, Espasa Calpe 2001
Naiyakay: leyendas africanas, Xordica 2004
Los buscadores de tesoros, Juventud 2005
Cuentos y Leyendas de Bilbao, Elea 2006
Cuentos del dinero, Planeta-Oxford 2007

Haurrentzako egokipena

- Marie Shelley: *Frankenstein (Pequeños Universales),* La Galera 2006
R.L. Stevenson: *El planeta del tesoro,* Espasa-Calpe 2002

Liburu didaktikoak

- Lecturas animadas,* Mensajero 1988

- Todo está en los cuentos*, Mensajero 1992
El romancero y la lírica tradicional, Clásicos Edelvives 1998
Antología de lecturas para la ESO, McGraw-Hill 2001
Escritura fácil para la ESO, Espasa-Calpe 2002

Ikerketa lana

- Flores y Blancaflor*, Miraguano 1997
Diccionario de la fábula, Miraguano 1998
Literatura infantil vasca, Mensajero-ICE 1988
Castilla (de Azorín), Espasa-Calpe 2002
Desdichados monstruos, Ediciones de la Torre 2006
Bilbao, remanso de viajeros, Astarloa 2007

Beste hizkuntzetara itzulitako obrak Katalanez

- Estic grassonet*, La Galera 2000
Per qué, a Mari José II diuen José Mari?, La Galera 1997 / Tándem 1997 /
Bromera 1997
La meva bicicleta, La Galera 1992
La mona Ximina, La Galera 1989
Un pueblo trashumante: los gitanos (katalanez), Mensajero 1993

Galizieraz

- Anxo da garda, non me torzas a cara*, Everest Galicia 1998
O dado encantado, Everest Galicia 1997
Por qué a María Xosé lle chaman Xosé Mari?, Galaxia 1997
A miña bici e mais eu, Galaxia 1992
O mono Chimino, Galaxia 1986

Aragoeraz

- El mono Chimino*, Xordica 1986
Por qué a Mari Jose le llaman Jose Mari, Xordica 1997
Soi gordet, ¿e qué?, Xordica 2000

Bablez

- Per que a Ana Casia llámenla Casiano?*, Libros del Pexe 1997

Toi gordin, ¿y qué?, Libros del Peixe 2000

Itzulpenak eta egokipenak

Frantsesetik

Etienne Morin: *El puerto de Roma en el siglo II de nuestra era: Ostia*, Mensajero 1995

Anie eta Michel Pollitzer: *Los santuarios de los constructores de megalitos en Bretaña*, Mensajero 1995

Frederic de la Mott-Fouqué: *Ondina*, Uribitarte 2007

Euskaratik

Joxan Ormazabal: *Rufa y Bruno*, La Galera 2000

Joxan Ormazabal: *Un pájaro sobre el cuerno de un toro*, La Galera 1999

Sariak

Ignacio Aldecoa, 1981, Ipuina erdaraz, 1. saria.

Lizardi, 1985, Haur literatura euskaraz, *Dado iratxoa*, 1. saria.

Pío Baroja (Eusko Jauriaritzaren Literatur Sariak), 1989, Nobela erdaraz, akzesita, *Los ayunos de la reina Ester*.

Gabriel Aresti, 1991, Ipuina erdaraz, akzesita.

Leer es vivir, 1998, Haur literatura erdaraz, 1. saria.

Experiencias escolares, 1987, *Leer un libro*, Santillana, 1. saria.

Sarrera

Seve Calleja Zamoran jaioa da, baina hala ere lasai esan dezakegu bilbotar peto-petoa dela, Bilboko mugida literario guztietan leporarino sartuta dagoelako eta egon delako aspaldidanik eta bertako gizarte bizitzan txertatuta dagoelako. Horrez gain Seve Calleja euskalduna da, bere erroak eta sustraiak ukatu gabe, gure hizkuntza, ohiturak, ipuinak... bere egin dituelako, integrazio ahalegin bikain baten ondoren.

Gutxi izango dira gure artean euskal haur literatura eta, orokorrean, munduko haur literatura Sevek bezain ongi ezagutzen dutenak. Askorentzat maisu eta aitzindari izan da arlo honetan. Hor dugu

adibide gisa *La Literatura Infantil Vasca*, 1988an erdaraz eta 1994an euskaraz, *Haur Literatura euskaraz* izenarekin argitaratu zena, Euskal Herriko Haur Literaturaz egin den lehenengo ikerketa sakon eta bikaina.

Geroztik egin diren euskal haur literaturaren ikerketek hura erabili izan dute oinarri eta itsu-mutil.

Seve Callejaren ibilbidea luzea eta oso oparoa izan da. Bere artikulu, erreseina, ikerketa lan, liburu didaktiko eta kontakizun klasi-koen antologiez gain, Haur eta Gazte Literaturan liburu pilo bat idatzi du Bilboko idazleak. Eta saiatu izan da liburu horiek euskaraz argitaratzen (askotan erdaraz argitaratu aurretik), eta saiatu izan da baita ere euskal haur literatura ezagutzen, aztertzen eta promozionatzen. Egiak batzuetan mingarriak dira, baina esan behar da zenbait euskal idazleren eta kolektiboren aldetik Seve Calleja baztertua izan dela, euskal labelik ez balu bezala eta bere ahalegina euskararekiko (gaur egun euskaraz hitz egiten du) eta euskal haur literaturarekiko ez dela behar bezala baloratua izan. Tartean "zelo" profesionalak ez ote diren egon susmoak ditut nik. Bera izan baita Euskal Haur Literaturaren ikerketan aitzindaria eta inork baino gehiago baitaki haur eta gazte literaturaz... Baina gizatasun eskasa adierazten duten txikikeria hauek albo batera utzita, goazen gaurko idazlearen azterketari heltzera.

Gaien aberastasuna

Seve Callejaren liburuetan izugarriko aberastasuna dago erabiltzen dituen gaien aldetik. Aberastasuna eta aniztasuna. Bere obra hain zabala izanik, idazleak gai asko jorratu ditu. Euskal autoreen artean bera izango da seguru asko "desberdintasunari", diferente izateari, obra eta orrialde gehien eskaini dion autorea. Ikus dezagun gai aldetik egin dugun bere obraren sailkapena. Batzuetan konturatuko zarete obra bera kontzeptu bat baino gehiagotan sartuta dagoela, bi eta hiru kontzeptu ere hartzen baititu batzuetan obra batek:

Fantasia: *Anixiaren liburua, Bazen behin marinel bat, Sator jator jauna, Aingeru goardakoa, ez izan ganorabakoa, Ipuinen zorroa, Dado iratxoa.*

Irudimena: *Ni zu banintz, Mire bizikleta eta ni, Sator jator jauna, Kriskitin erregea, Musikaren plaza, Aitona, ez dakizu ipuinak kon-*

tatzen, Aingeru goardakoa, ez izan ganorabakoa, Ipuinen zorroa, Deabrua gorputzean, Dado iratxoa.

Desberdintasunaren defentsa, begirunea: Mari Joseri zergatik deitzen diote Joxe Mari, Pinpilinpauxa gardena / Tximeleta gardena, Kriskitin erregea, Bakarnek ez du lagunik, Etorriko zara nirekin?, Potoloa naiz eta zer?, Ez gara berdinak, baina berdin da, Zuriñek beltza izan nahi du.

Adiskidetasuna: Bazen behin marinel bat, Hain da triste la vie du touriste, Beheko eskola goiko eskola, Tximeleta gardena, Etorriko zara nirekin, Ez gara berdinak, baina berdin da, Zuriñek beltza izan nahi du, Ixu hortzik gabeko marrazoa.

Animaliak lagun: Tximino gixajoa, Hamster bi kalola batean, Sator jator jauna, Ixu hortzik gabeko marrazoa.

Naturarekiko lilura: Etorriko zara nirekin?, Hamster bi kalola batean, Beheko eskola - Goiko eskola.

Misterioa / intriga / abentura: Kriskitin erregea, Musikaren plaza, Gutun lapurrak, Aingeru goardakoa, ez izan ganorabakoa, Deabrua gorputzean, Ester erreginaren barauak, Pirata jokia.

Heriotza: Aitatxo balkoian dago.

Bikotearen banaketa: Txakur berde baten istorioa.

Klasikoetan edo ipuin herrikoietan oinarrituta: Xerezade, Marrantu arkume bat, Nire urtebetetzea opari, Azala beltz zerua urdin, Esklabo zoriontsuen uhartea, Hegoamerikako ipuinak, Basajauna eta beste euskal ipuin eta legenda batzuk.

Kalitate literarioa

Hemen alpatu ditugun obra hauen kalitate literarioa, narrazioaren interesa, indarra, originaltasuna, sentsazio eta sentimendu barnekoak iradokitze ahalmena..., orokorrean, oso altua da. Obra batzuk besteak baino hunkigarriagoak edo ederragoak dira (nire ikuspegi subjektibotik betiere), eta horregatik obra batzuen alpamen berezia egin nahi nuke, nire erreseina partikular laburretan bildu ditudan oharretatik pasarte batzuk hona txertatuz. Obrak irakurri orduko egin nituen erreseinak dira eta horietan jaso nituen inpresioak ere horixe dira inpresio bat-bateko eta espontaneoak. Hala ere, nahiko fidelta-

sunez adierazten dute obra horiek nigan utzi zuten posoa eta sentsazioa.

Liburu oso onak, bikainak:

Tximino gixajoa (8 urtetik aurrera): Liburu polita, hunkigarria, sotila, sentimenduz eta inozentziaz betea, atsegina, ederra...

Beheko eskola Goiko eskola (8 urtetik aurrera): Oso liburu polita, originala, sentimendu noblez betea, hunkigarria, ederra, gomendagarria...

Ez gara berdinak, baina berdin da (8 urtetik aurrera): Liburu zoragarria, goxoa, arrazismoaren kontrako kantu bat. Adiskidetasuna, gizaki guztion arteko analtasuna, humanismoa... zapore gozoz jariatzen duen obra, ederra, bikaina...

Zuriñek beltza izan nahi du (8 urtetik aurrera): Oso ondo idatzitako obra, zoragarria, atsegina, goxoa, sentimenduz betea, humanoa, denon analtasuna modu xumean baina ederrean erakusten duena...

Kriskitin erregea (8-10 urtetik aurrera): Liburu jeniala, superlatiboa, iradokitzailea, liluragarria, sentsazio gozoz eta harriduraz beteta uzten zaituena... Historia hunkigarria, maitasunez, misterioz, edertasunez, poesiaz eta literaturaz blaitua. Misterioz betea dago eta kontakizunaren haria ez duzu sekula garbi ikusten, baina gandu artean bezala jarraitzen duzu istorioa eta misteriotsua izateaz gain, mila interpretaziotarako bidea irekita uzten dizu, beti zerbait harrigarria itxaroz. Chapeau liburu honentzat!

Marratzu arkume bat (10 urtetik aurrera): Obra zoragarria. Printze txikiaren birkreazio jeniala, made in Seve Calleja. Oso polita.

Aingeru goardakoa, ez izan ganorabakoa (10 urtetik aurrera): Liburu zoragarri-zoragarri-zoragarria. Originala, jeniala, polita, iradokorra, sentibera, goxoa, poetikoa...

Ester erreginaren barauak (14 urtetik aurrera): Obra oso indartsua. Hemen kontatzen den historia konplexua, korapilatsua, aberatsa eta aldi berean pixka bat zaila da, lexiko alorrean Hegoamerikako eta juduen arteko hitz eta espresio arrotz asko ageri direlako. Hala ere, barruko istorioa oso potentea eta indar handikoa da. Bestalde, narrazio teknikak nahiko ondo erabilita daude eta zailtasun horien gainetik liburua atsegina egiten da.

Goian aipatutako obra horiek dira nigan zirrara berezia eragin dutenak, baina ondorengo hauek ere liburu oso onen edo bikainen zerrendan sartu nahi nituzke:

Bazen behin marinel bat (8 urtetik aurrera): Liburu berezia, fantasiaraz eta abentura bitxiz betea. Irakurtzeko erraza eta polita. Gertakizun harrigarriak.

Hain da triste la vie du touriste (8 urtetik aurrera): Liburu polita eta bizia, imajinazioz betea. Umore fina ageri da obran zehar eta adiskidetasuna eta romantizismo pixka bat ere bai.

Pinpilinpauxa gardena / Tximeleta gardena (8 urtetik aurrera): Historia polita, sentiberatasunez betea. Kepa itsua da protagonista eta desberdinaren, diferentearen, apologia bat da liburua. Oso liburu poetikoa da eta literatura letra handitan ageri da testu honetan.

Etorriko zara nirekin? (8 urtetik aurrera): Obra polita. Egunero-ko gauzen apologia bat da, bizitza naturalari kantu bat. Txikitasanaren eta naturan bizitzearen lilura ageri da obra honetan. Egileak kultura eta bizimodu desberdinen artean berdintasuna eta begirunea posible direla jakinarazi nahi digu.

Aitatxo balkoian dago (8 urtetik aurrera): Liburu hunkigarria, ederra. Heriotza oso modu samur eta fantastikoan kontatuta dago.

Sator jator jauna (8 urtetik aurrera): Liburu polita, irudimenez eta fantasiaraz betea, atsegina, goxoa, ekologikoa, animalien elkarbizitza kantu bat.

Xerezade (8 urtetik aurrera): Oso liburu polita, atsegina eta originala, irakurtzeko gogoia pizten duten horietakoa.

Aitona, ez dakizu ipuinak kontatzen (8 urtetik aurrera): Istorio polita, umoretsua eta sentimenduz betea. Barakaldoko labe garailetan lan egindako gizona lanik gabe geratu da. Labe garaiak herensuge handi batekin konparatzen ditu, egunero jana (minerala) eman behar zaion monstruo batekin. Oso metafora polita lantzen du egileak obra honetan eta aitonaaren kontakizuna oso sentibera bihurtzen da historia osoan zehar.

Nire urtebetetzea opari (10 urtetik aurrera): Liburu polita, sentimenduz eta poesiaraz betea. Robert Louis Stevensonren gertakizun batean oinarritutakoa, erreferentzia literarioz betea (iratxoak, ipuin

kontalariak, Tusitala...). Oso atsegina egiten da irakurtzeko eta historia ondo josia dago.

Hamster bi kaiola batean (8 urtetik aurrera).

Gutun lapurrak (10 urtetik aurrera).

Deabrua gorputzean (10 urtetik aurrera).

Ixu hortzik gabeko marrazoa (10 urtetik aurrera).

Dado iratxoa (10 urtetik aurrera).

Eta hainbeste liburu onen artean ez ote dago bakarren bat erdipurdikorik?, galdetuko dit irakurle zorrotzak. Eta espero dut Sevek ulertuko duela niri hainbeste libururen artean bakarren bat edo beste ez gustatu izana. Adibidez *Ni zu banintz*, *Mari Joseri zergatik deitzen diote Joxe Mari?* edo *Nire bizikleta eta ni* pixka bat xoxoak iruditu zaizkit niri, ez dut esaten txarrak direnik, baina bai indarrrik gabek. Eta hau esaten dut betiere nire iritzil subjektibotik, agian, umeei liburu horiek ere gustatu egingo baitzaizkie. Baina, nire buruarekin zintzoa izanik, niri ez zaizkidala asko gustatu esan behar dut.

Baina, zer da hiruzpalau liburu ez gustatzea, hainbeste liburu bikain, on eta, batzuetan, jenialen ondoan? Hutsaren hurrengoa. Horregatik, pentsatzen dut irakurleak jakingo duela neurtzen liburu bikainen pisua eta hori izugarria da Seve Callejaren obra osoan. Idazle bikaina da Seve eta garbi erakutsi digu hau hainbeste obra eder eta kalitate handikorekin.

Eta aipamen bat besterik ez dut egingo haur literaturarekin lotutako Seve Callejaren obrei buruz. *Lecturas animadas*, *Todo está en los cuentos* eta *Ipuinen tailerra* liburu didaktikoak eta praktikoak dira bereziki, nahiz eta alderdi teorikoa ere lantzen den material horjetan. Seve Callejak bere esperientzia aberatsa eta bere jakinduria transmititu nahi izan dizkigu obra horietan, literaturarenganako grina eta zaletasuna umeel eta gazteel kutsatzen asma dezagun guk ere. Baliabide eta trikimailu pila bat eskaintzen dizkigu egileak literatura atsegina eta erakargarria egin, bihur dezagun umeentzat eta gazteentzat.

La Literatura Infantil Vasca eta *Haur Literatura euskaraz* ikerketa lan handi baten ondorio dira, erdaraz eta euskaraz emanda. Lan aitzindaria izan zen Euskal Herrian eta geroztik etorri diren haur literaturari buruzko ikerketa lanek eta lan entziklopedikoek iturri horretatik edan dute.

Elkarrizketa

Elkarrizketazaillea: Iñaki Zubeldia (I.Z.)

I.Z.: Noiz eta nola sartu zinen haur eta gazte literaturaren munduan? Zure haurtzaroko oroitzapenek zerikusirik izan al zuten horretan?

S.C.: Haurrentzat eta gazteentzat idaztea, pertsona bat aro horretatik pasatu ondoren eta hizkuntza menderatzen duenean, norberaren haurtzaroa ez ezkutatzea eta lotsarik gabe agerian jartzea da. Pertsonak *matriuskak* bezala hazten gara, hau da, panpina errusiar horiek bezala, bata bestearen barruan kabituz eta, asko hazigatik, barruan daukagun panpina txikia, garai batean izan ginen haurra, galdu gabe. Ez naiz oroitzen noiz hasi nintzen idazten, agian gaztarora iritsitakoan denok idazten ditugun egunkari sekretuarekin eta gutunekin —gaur egun blogak izango lirateke, messenger-ak edo sms-ak—; baina orain idazten eta irakurtzen dut sinesten dudalako literatura magia-joko bat dela: egia ez dena hala dela sinestera joka dezaket, gustatzen ez zaidana aldatzera, ametsak imajinatzen edota amesgaiztoak uxatzera; “ni zu banintz” jolasean jokatzera, joko literario ezin hobea iruditzen zaidan horretara. Eta inguratzen nauten gehienak ia beti umeak eta gazteak direnez, hau da, seme-alabak edo ikasleak, orduan nire joko literario ia denak haurrentzakoak dira. Ondotxo dakit haur literaturara jotkatzeak haien arauak, hizkuntza eta interesak ezagutzea eskatzen duela. Eta hori batzuetan ikasgelan lortzen dela, edo etxeko egongelan edo umeen liburutik kutunenetan. Beste batzuetan, berriz, pentsatzen dut ez dela pertsona heldu batzuek uste duten bezain erraza. Baina ni obra bakoitzean saiatzen naiz.

I.Z.: Zerk eraginda hasi zinen haurrentzat eta gazteentzat idazten?

S.C.: Aitortu beharra daukat nire ikasleak izan direla Haur eta Gazte literatura izenarekin ezagutzen den arlo horretara bultzatu nautenak. Eta baita ere ikasleak direla Peter Pan izaten jarraitzeko nire gogoari eusten diotenak. Ez dakit ondo Peter Pan funsgabeko bat ala fundamentuzko bat. Eta ez dakit ezta ere lehendik banintzen ala ez. Dakidana da Peter Pan hori dela egunerokotasunari barre egiten laguntzen didana. Hizkuntza eta Literatura

irakasteak bultzatuta ere bai, baina uste dut irakurtzetik iristen dela bat idaztera; bi arrazoi horiei erantsi beharko nieke literatur gaiak birsortzeko nire joera edo zaletasuna: *Esklavo zoriotsuen uhartea* bezalako historia bat kontatzea Stevenson-en Jim Hawkins omenduz, edo Saint-Exupèry-ren Printze txikia giltzape-tzea (*Marrastu arkume bat*), nire obra kutunenen bi adibide jar-tzeagatik. Gauza ezaguna da klasikoenganako dudan debozioa horiek gaurko irakurlearengana hurbiltzeko egi-ten dudan ahalegin bakoitzagatik, horretarako gai nagusi bati buruzko kontakizunak bilduz, hala nola, *treneko ipuinak*, *piraten historiak* edo *diruaren ipuinak* duela gutxi argitaratutako ipuin bilduma berria, non sartu baitaitezke munduko autorerik hoberenak. Literaturarako nire lehen bultzadei dagokienez, uste dut tebeok izan zirela eraginkorrenak, Salgariren liburuak eta eskolan inposatutako irakurketak. Baina oroimenik goxoe-nak, etxean kontatzen zizkidaten ipuinenak dira, gurekin bizi izan zen izeba emagin batenak. Hark poltsa handi batean gor-detzen zituen ipuinak, igarkizunak, errezitatzeko testuak... Ere-du izan ditudan autoreei buruz, uste dut nire maisu izan diren batzuk ezagutuko nituzkeela, baina neure burua haien diszipu-lutzat hartzea harropuzkeria handiegia iruditzen zait. Haiengan-dik ikasten saiatzen naiz, klasikoetatik bereziki, eta nahiago dut irakurleek ni kokatzea egoki iruditzen zaien tokian.

I.Z.: Zure obretan oso gai eta estilo desberdinak erabili dituzu. Idatzi aurretik gai konkreturen bat planteatzen duzu, ala historia etortzen zaizu burura bere gai eta konnotazio guztiekin?

S.C.: Egile guztiak ezkutatzen dira beren pertsonaien atzean, eta haien trebetasuna erakusten dute kamuflatzeko moduan eta, batez ere, irakurleei sinetsaraztean pertsonaiak haien bezalakoak direla, haien isla. Konplizitate horretan datza gure fantasia literarioen magia. Nik *Aingeru goardakoa* obrako bikietako ba-ten antza dut, eta *Esklavo zoriotsuen uharteko* Antonena. Hobeto ezagutzen nautenek, ia nire historia guztietan aurkitzen naute, dela dortoka baten itxuran, dela tximeleta gardenare-nean. Bada, horietako edozer idazterakoan oinarri bezala har-tzen dut Bufalinoren ideia, hitza jostailu bat dela, eta barne-ratzen dut idazten dudan horretan eta ikasgelan irakatsi nahi dudanean. Tendentziak eta gai gogokoenei buruz, nahiago dut

irakurleek eurek deskubritzea —topaketetan jakinarazi izan di-
date inoiz— zein diren gehien erakartzen nautenak: heriotza-
ren presentzia, errealtatetik fantasiarako jauziak eta dohaka-
beenganako begikotasuna.

I.Z.: Zure liburuetan asko errepikatzen den gaia da gizakion arteko
desberdintasuna. Obra batzuetan modu zuzenean jorratzen
duzu gai hori eta beste askotan zeharka. Eta obra horietako
batzuk gailurra jotzen dute, adibidez: *Kriskitin erregea*, *Ez gara
berdinak*, *baina berdin da*, *Zuriñek beltza izan nahi du...* Egoe-
ra bereziren batek bultzatzen zaitu gai horiek lantzerako? Barruan
daramazun kezka edo gogoetaren batek eramaten zaitu gai
horiek aukeratzera?

S.C.: Gaztelatik Euskal Herrira tokiz aldatua izan nintzen umetan eta
hizkuntza eta kultura berri batean txertatua, eta horietan ongi
moldatzen saiatu naiz desberdintasunari diodan begirune guz-
tiarekin. Gazte euskaldunel gaztelania irakasten diet, horregatik
gaur egun bi hizkuntzetan irakurtzen eta idazten dut. Nire es-
perientzia, horrelakoetan izan ohi den bezala, gazi-gozoa da,
zaila baita jakiten besteen begietan non zauden. Eta hori, nahi
ta nahi ez, islatu egiten da idazten dudana lanetan.

I.Z.: Adiskidetasuna da zure obretan ageri den beste balore ga-
rrantzitsu bat. Eta obra bikainak daukazu gai honekin ere, hala
nola: *Bazen behin marinela bat*, *Behoko eskola goiko eskola*,
Tximeleta gardena... Nondik sortzen zaizkizu horren istorio
hunkigarriak eta, aldi berean, hain literarioak?

S.C.: Uste dut oso gutxi direla gai nagusiak —maitasuna, bidaia,
heriotza...—, baina horiek erabiltzeko modu asko daude.
Adiskidetasuna da horietako bat eta paper garrantzitsua jo-
katzen du haurtzarotik helduarora pasatzerakoan, bidaia sociali-
zatzaila da, iniziatikoa, eta ni horrek markatu nau gehien nire
irakurketetan eta nire bizitzan; horregatik ematen diot halako
garrantzia eta salatzen naiz sentimendu sakonak azaltzen, ho-
rrek bihurtzen baitu irakurlearentzat obra bat maitagarri. Eta
horregatik ageri dira aipatzen dituzun liburuetan hainbat eta
hainbat bizipen eta erreferentzia literario: itsas bazterrean lora-
tegi bat egin zuen marinela, Antonio Machadoren poema ba-
tekoa, neska ikasle itxua zeinengan proiektatzen baitut nire
tximeleta gardena...

- I.Z.: Naturarekiko lilura ere ageri da zure obran, eguneroko gauza txikien apologiarekin batera. Eta hemen ere istorio zoragarriak: *Etorriko zara nirekin?, Hamster bi kaiola batean, Beheko eskola goiko eskola...*
- S.C.: Nekazari girotik hirira eman nuen jauziak natura Arkadia zorionsu eta idealizatu bihurtu dit. Eta hor nire maisua Andersen izan da bere haurtzaroko paisaiarekiko eta gauza txikiekiko maitasunarekin. Fantasiari ateak irekitzen dizkiogunean gauzak txikiago bihurtzeko beharra sentitzen dugu, beraiekin jolas-teko, agian hori da. Bestalde, Natura uneoro zaintza eta arreta eskatzen ari zaigu eta, haurtzaroan, liburuak eta zinema dira bere bozgorailu indartsuena. Eta liburuek, tresna didaktiko huts bihurtu gabe ere, edertasunaren, salaketaren, solidaritatearen, maitasunaren... bozgorailu izan behar dute.
- I.Z.: Heriotzaren gaia (*Aitatxo balkoian dago*) modu hunkigarri, samur eta fantastikoan landu duzu. Zaila egin zitzaizun gai hori erabiliz haurrentzat liburu eder hori egitea?
- S.C.: Aitortu beharra daukat bizi izan dudan esperientziarik gogorre-na nire aitaren gaixotasun penagarria eta heriotza izan zela, nik bederatzi urte nituenean. Aldaketa hain izugarria izan zen denontzat, non tabu bihurtu baitzen: gauza horiei buruz ezin zen hitz egin etxean. Horregatik itxaron nuen heldu bihurtu arte, liburuak idatzi arte, horietako batean sartzeko bizitzako gairik traszendenteena. *Aitatxo balkoian dago* itxarote horren ondorio da eta nik aurkitu dudan modua heriotzaren esperientzia nik bizi izandakoan neukan adinekoei hurbiltzeko. Eta,aldi berean, azaldu nahi nuen txikienei eskainitako liburuetan galarazitako gairik ez daukala zertan egonik.
- I.Z.: Beste hainbat gai ere erabili dituzu zure istorioak osatzeko, hala nola, irudimena, fantasia, animaliekiko begirunea, misterioa, intriga, abentura, bikotearen banaketa... Denetan eroso sentitzen zara ala batzuk besteak baino gehiago kostatu zaizkizu.
- S.C.: Sarritan esan ohi da istorioak hortxe daudela, norbaitek harra-patu eta berriro kontatzeko presto, bai gure inguru hurbilean, bai komunikabideetan. Gure barneko zokorik gordeenean azal-tzen bada kimu sekretu bat, hartu eta kontu handiz zaindu

behar dugu. Eta gai honetan ez dago misterio berezirik, saiatzea eta denbora eskaintzea baino. Sor dakigukeen zailantza hauxe da: «Beste norbaitek kontatu ote du historia hau lehenago?». Baina kasu horietan ere badaukagu irtenbide egoki bat: «Beno, nire erara kontatzen ahaleginduko naiz». Ez dago gai hoberik edo txarragorik, horiek tratatzeko moduak baino. Eta, honetaz ari garelarik, saihestezinak dira errepikatzen diren gaiak, jada topiko bihurtu direnak (aiton-amonen berezko ontasuna, familiaren eta eskolaren arteko armonia, protagonistaren leialtasuna...) eta modak, zeintzuen eraginez, istorio urbanoak ugaritzen ari baitira, nekazari bizitza guztiz desagertu edota udatiarren babesleku bakarrik bihurtu balitz bezala. Eskolan girotutako istorioak ere ugaritu egin dira, elkarri kopiatuz, ikasgeletan irakurtzeak eskola giroko istorioak irakurtzea esan nahiko balu bezala. Antza denez, desagertu egin dira bat-batean kezka erlijiosoak...; eta sarritan badirudi haur eta gazte irakurleak tontolapiko zoriontsuak direla. Baina gehiegikeria eta hutsune batzuk uste dut ez zaizkiela egileei eta editoreei egotzi behar, bitartekariak eta irakurketaren bultzatzaileei baizik, eskaintzaren eta modaren eraginpean mugitzen baitira, ikasleei eskaini behar litzaiekeen literatur mota ez dutela batere ezagutzen agerian utziz. Argitaratzen den material ugarirekin ikaratzen garenean, sakon-sakonean egiten duguna zera da, argitaratzen den guztia ezagutzea zeinen gutxi interesatzen zaigun disimulatzen ari gara. Denbora faltak edo ikasgelan irakurri behar denaren interes eskasak aurrez prestatutako mezuak erabiltzera garamatza, hau da, irakurketa ebaluatzeke gidak eta fitxak erabiltzera edo egileekin oso modu lotsagarrian inprobisatutako topaketak egitera.

- I.Z.: Nondik datorkizu herri ipuinetarako eta ipuin tradizionaletarako zaletasun hori? Arlo honetan ere hainbat literatur lan eder idatzi dituzu: *Xerezade*, *Marraztu arkume bat*, *Nire urtebetetzea opari*... Zer eskaintzen digute herri ipuinek eta ipuin tradizionalak?
- S.C.: Autore klasikoaren obra, eta hori inspiratzen duen ipuingintza tradizionala, ezagutzera emateko nire gogo hau ziur aski froga bat besterik ez da agerian uzten duena nola salatzen naizen irakasle ofizioa eta idazle ofizioa elkarrekin lotzen. Literatura irakasteak klasikoengana jotzera behartzen zaitu, uste duzula-

ko zuri gaztetan gustatu zitzaizunak balio dezakeela zure ikasleentzat ere. Bestalde, antologiak ballagarri dira dagoenaren zati bat aurkezteko; gainera liburu klasikoek jasan dezakete kutxatxo txikietan gordeta egotea edota erakuslelhoetan distira egitea beste batzuek ezagutu ditzaten. Literaturari dagokionez, eskola-programak oso mugatuak dira eta nerabe batek duen gaitasuna obrak aurkitzeko, oso eskasa da. Ipuin herrikoiak, bestalde, ekintza literarioaren erroetan bertan daude, laburrak dira, eskuragarriak eta oso erabilgarriak ikasgelan. Agian klasi-koen obra ezagutzera emateko eta ipulnekin lan egiteko nire interes horretan deformazio profesionalaren kutsu edo tik antzeko zerbait dago. Eta klasikoak, benetan hala badira, argitaletxeetako azken obra berriak bezain modan egon daitezke. Inork ezin du ukatu gaur egun argitalpen merkatua buffet izugarri baten antzekoa denik: denetik dago eta ugari. Eta hori, guztiz kaltegarria suerta badaiteke ere jatetxeentzat eta tabernarientzat, ez da hainbeste gonbidatuentzat. Buffet horretan, klasikoen obra, oro har, kalitatezko labela duen elikagai bat da. Beste kontu bat izango da ondo jaten badakigun ala ez. Denetik jaten ikasi eta irakatsi behar da. Badira pentsatzen dutenak bilduma gehiegi daudela, klasikoak berpiztera itzultzeko. Ez al daude kafetegiri eta jatetxe ugari, eta kale berean gainera?

I.Z.: Bestalde, zeu zara Euskal Haur eta Gazte Literaturako lehenengo ikertzaile serioa. *La literatura Infantil Vasca* argitaratu zenuen 1988an eta *Haur Literatura Euskaraz* 1994an. Zerk eraman zintuen lan hori zeure bizkar gainean hartzera?

S.C.: Berriro diot literatura —eta hedaduraz, kultura— topaleku izan behar duela. Beste hizkuntzetan idatzitako literatura abegiz hartzen duen hizkuntza batek, berak ere beste hizkuntzetan aukera berdinak eduki behar lituzkeela. Horrela bada, euskal haur eta gazteentzako liburuen argitaratzeak maila eta lorpen batzuk erakusten baditu, inork ez dio ukatuko bere hizkuntza originaleko argitalpenetatik haratago joateko posibilitatea. Gainera, argi dago itzulpenen maila ona dela, baina hedatzeko gogo handiegri honek baditu bere arriskuak, adibidez, itzultitako liburu horiek bakarrik direla ballagarri sinestea. Bere hizkuntzan bakarrik mantentzen den egilea edo beste merkatuetara iristea lortzen ez duena eror daiteke gutxiengo batentzat bakarrik

Idazten duen sentsazioan. Edo ez al da hori sentitzen norberak ikusten duenean bere obra ez dela ageri prentsako iruzkinetan edo liburu salduenen zerrendan? Baina hori literatura marketin-garekin nahastea izango litzateke. Eta, elkarrekin lotuta badaude ere, bi kontzeptu nahiko desberdin dira. Denok dakigu zergatik azaltzen garen honako edo halako aldizkaritan, zergatik saltzen diren gehiago edo gutxiago gure liburuak edota nola lortzen den Ameriketara iristea.

Laurogeiko hamarkadaren erdialdean, haur eta gazte literatura-
ren esparruan sartzen hasi nintzenean, nire ingurune hurbilean idazten eta argitaratzen zena ezagutzeko interesak eraman ninduen —Aita Villasanteren aipamen bat zegoen doi-doi liburu katalan batean— euskal literatura-
ren panoramika literario bat zabaltzeko ikerketa egitera. Falta zela eta inguruko beste literatura-
turetan bazegoela ikusten nuen. Euskalduntze prozesua indarrean zegoen, ikastolak eta argitaletxeak jaiotzen ari ziren eta haurrentzako eta gazteentzako liburu berriak eskatzen ziren, ezagutu eta ikertu gabeko aurreko patrimonio baten zordun zirenak eta unibertsitateko ikasle eta irakasle batzuk baziren literatura-
ren historiaren zati horretaz interesa zutenak. Ikerketa bidea hasi izanak eta ikerlan hura oraindik irakasle Eskoletan eta liburutegietan erreferentzia gisa erabiltzen dela jakiteak poz handia ematen dit.

I.Z.: Oraindik ere jarraitzen al diozu euskal haur literaturako produkzioaren ibilbideari? Nola ikusten duzu euskaraz argitaratzen den haur eta gazte literatura?

S.C.: Neurritz kanpoko bezala ikusten dut eta, batzuetan, mimetikoa. Baina baita ere ikusten dut egunetik egunera argitalpenez beteriko erakusleiko iradokitzailleagoa daukagula, eta edozein irakurle aurki dezakeela gustatzen zaiona, egunetik egunera aukera zabalagoa dagoelako. Gaurko egoera duela hiru hamarkadakoarekin alderatzen badugu, non egile aitzindari gutxi batzuek argitaratzen zuten oraindik, ikusten dut jende gogotsu ugari ari dela ahaleginak egiten liburuak argitaratzeko eta irakurtzeko zaletasuna zabaltzeko eta sustatzeko. Horrek argitzen du obra originalen, ilustratzaile berrien eta irakurketaren aldeko programa instituzionalen oparotasuna.

Edozein gairi buruzko historia egiteak eragozpen hauxe dauka:

informazio hori berehala zaharkituta gelditzen dela. Horregatik, lan harekin euskal haur literaturaren ikerkuntzan bide bat irekitzen ari nintzela jakitearekin batera, gelditzen zaidan sententzia hau da: gaurko egoeratik begiratuta defase bat nabari dudala. Gaur egun, edozein liburu dendetan, eskoletako edozein liburutegitan edota komunikabideetan nabari daiteke euskal haur eta gazte literaturak izan duen hazkundera: egileak, izenburuak, jarduerak, erakusketak... la hiru hamarkadatan boskoiztu egin dira egileen nominak, horietako askok, gainera, aurrekoek ez zuten onarpen eta prestigioa irabazi dutelarik. Durangoko Azokak eskaintzen duen erakusleihu handia, Euskal Idazleen Elkarte, Berbaro, Eskoriatzako eta Gasteizko Irakasle Eskolak, FIRA edota Galtzagorri bera bezalako erakundeek bultzatutako jarduerak... liburuen eta irakurketaren alde egiten denaren neurgailu aproposak dira.

I.Z.: Nola ikusten duzu haur eta gazte literaturari dagokion kritika?

S.C.: Haur literatura Irakasle Eskoletan sartu den arren eta egunetik egunera ikerketa akademiko sakonagoak ageri diren arren, komunikabideetan egiten den haur eta gazteentzako liburuen zabalkundera eta kritika uste dut dela punturik ahulena: batzuetan, baldintzatuta dagoelako, kamarilla txiki batzuek bereganatuta, non sorkuntza, edizioa eta kritika esku emanda doazen; beste batzuetan, komunikabideen gabeziak eta gehiegikeriak geldiaraziko dituzten kritiko kualifikatu eta ausartak gutxi direlako; horrela zaila da galaraztea batzuek gorespen guztiak jostzea eta beste batzuek isiltasuna piratzea. Eta gutxi dira baita ere topagune izan behar luketen espazioak. Obra berrien azalpenak emateko tokiak badira, baina ikusi egin behar da nola egiten duten eta nori ematen dioten lehentasuna sistematikoki... Hala ere, uste dut argitalpenen panorama ezin hobea dela eta kultura eta hezkuntza erakundeek babestuta dagoela, eta gaurko neska-mutilek irakurri egiten dutela, denek berdin irakurtzen ez badute ere eta beti helduok nahi duguna irakurtzen ez badute ere.

I.Z.: Zer eman dizu haur eta gazte literaturak?

S.C.: Uste dut literatura topaleku egiten jakin dudala, eta ez bakarrik irakurtzen ditudan egileekin, ni bezalaxe irakaskuntzaren bi-dezidorretan mugitzen direnekin ere bai, eta sorkuntzan eta

argitalpen munduan dabiltzanekin, non bakoitzak bere bidea ireki nahi izaten baitu. Topaketetan parte hartzea eta irakurketa eta idazketari buruz ikastaroak ematea, liburuen berria irratian eta prentsan ematea, hori dena izan da mundu txiki honetako jendea ezagutzeko aukera eman didana eta ni salatu izan naiz jende hau aldizkari, foro edo argialetxe batera edo bestera hurbilazten. Marka edo erakunde handietan bildutako laguntalde handien atzean, egile eta ilustrazaila hasiberri andana dago erdi galduta dabiltzanak. Jende horrekin hitz egitea gustatzen zait, horientzat uste dut egokiak direla mota horretako topaketa eta kongresuak. Niretzat hala izan dira, horregatik, lagun eta ezagutza asko zor diot literatura berezi honi.

I.Z.: Euskara ikasi zenuen eta orain zure lagunekin euskaraz egiteko gai zara. Zerbait positiborik eman al dizu ahalegin horrek? Onartuago sentitzen al zara?

S.C.: Edozein egilek irrikatzen duena argitaratua izatea da, bereziki bere hizkuntzan, baina baita ere bestenetan, eta, batez ere, zure gertukoenek irakurtzea lortzea; horregatik zure inguruko taldeek idazle bezala onartzea oso gauza atsegina da. Nire lehen obrak euskaraz argitaratu zizkidatenean, nire hizkuntzaren ezagutzak ez zuen ematen hainbat taldetan eskatzen zen kuota ordaintzeko adina. Baina orduan ezagutu nuen Joxan Ormazabal aurrez kuotarik ordaindu behar ez zen topaleku batean, hau da, Elkar arditaletxean. Uste dut hura izan zela ni, uda hartan bertan, buruz behera euskaltegi batean sartzeko arrazoia: nire lagunekin hizkuntza lagunkoian hitz egin nahi nuen, beraien hizkuntzan. Haien lanak irakurri nahi nituen haiek nireak irakurtzea onartzen zuten bezalaxe. Eta gainera baneukan nire lanak non argitaratu. Beste egile batzuk ere ezagutu nituen, ez ziren asko, eta euskal haur literaturan murgiltzeko interesa piztu zitzaidan (oraindik idatzi gabe zegoen). Eta horrela, beka bati esker eta ni baino askoz euskara gehiago zekien lagun bati esker, eta Azkue Liburutegiak eskaini zigun laguntzarekin, bidala harrigarri bati ekin nion. Horrelaxe utzi nion atzerritar izatearen sentsazioari eszenatoki berrietan, non ohizkanpoko testigantzak jasotzen baintuen Juan San Martin, Jokin Zaitegi, Daniel Landart, J.A. Arana Martija, Jon Bilbao... eta hainbat eta hainbat jende garrantzitsuren aldetik.

Hori dena, atzerritar bat izan arren; eta oraindik ere bada jende bat hori gogorarazten didana. Niretzat euskara harrera abegit-suko hizkuntza zen. Eta gaur egun oraindik halaxe izaten jarraitzen du, nire liburu asko eta asko erdaraz baino lehenago argitaratzen baitira euskaraz, edo bi hizkuntzetan batera. Agian elkar aurkitzeko topaleku hau nik uste nuen baino gehiago ireki zait.

Arazo desberdina, eta agian sakonagoa, da zein neurritan beste hizkuntzetatik datorrena egokitzen den edo ez euskal literaturara... Baina ur sakon horietan ez naiz sartuko. Ibon Sarasolak, Atxagaren *Obabakoak* obraren erdarazko edizioari egiten zion sarreran, dio euskal kultura zer den azaltzea arazo hutsala dela. Baina, hala ere, Mitxelena-ren esaldi bat zekarren harira, neuk ere azpimarratu nahi nukeena: kulturaren esparruan, zerbait sortzen duen herriak berarentzat eta besteentzat sortzen duela eta, baita ere, besteentzat sortzen ez duenak berarentzat ere ez duela sortzen. Uste dut Mitxelena-ren aurreko aipamenean bezala, ideia honetan ere asko eta asko bat gatzela. Eta horrek mantentzen nau ni euskal ediziotik hain gertu. Eta seguru asko, nire obrak euskaraz idaztera sekula iritsiko ez banintz ere, egia da debozior salatzen naizela nire obrak euskaraz irakurtzen dituztenengana hurbiltzen, haien ahaleginari erantzun bat emateko asmoz. Horregatik, neuk itzulpena eginda, ahalegintzen naiz horien obrak erdaraz irakurriko dituztenengana hurbiltzen. Horregatik sentitzen naiz hain pozik, euskaraz idatzitako obrak erdarara itzultzeko gai naizelako erdal irakurleentzat. Eta nire obrak euskaraz irakurtzen dituztenekin euskaraz hitz egiteko gai naizelako, eta beste egile euskaldunek idazten dutena irakurtzeko gai naizelako. Azken batean, egindako ahaleginak merezi izan du, horregatik nago pozik.

I.Z.: Elkarrizketa honetan, behin baino gehiagotan, aipatu duzu zure irakasle lanbidea. Uste duzu hori abantaila bat dela haur eta gazteentzat literatura egiterakoan? Irakasleek eta gurasoek irakurketa laguntzen dute ala liburutegien, editoreen eta idazleen esku gelditu da eginkizun hori?

S.C.: Gauza jakina da norberak duenetik ematen duela. Guri txertatu zitzaigun liburuenganako birus hura horixe da guk besteel kutsa diezaiekeguna. Sekula ez dugu inor konbentzituko ira-

kurketaren onurez, aurrez geu ez bagaude konbentzitura. Eta, nire ustez, irakurtzeak beharrezko eta derrigorrezko izan beharrik ez duen arren, egia da gure zerumuga eta ikuspuntua handitzen dituela. Logika honi jarraituz, Machadoren Juan de Mairena-ren irakaspenera neureganatu nahi nuke —niretzat erreferente didaktiko bikaina dena—. Eta ez nuke nahi itxurakeria bat izatea, izan ere *Lecturas animadas*, proposamen didaktikoz beteriko nire lehen liburua, nire ikasleei zuzenduta zihoana, haren aipamen batekin hasten baitzen, egunero-egunero nire erreferentzia bezala hartzen saiatzen naizen aipamena: “*De buena gana os digo cuanto me parece que puede ser más fecundo en vuestras almas, juzgando por aquello que, a mi parecer, fue más fecundo en la mía*”. Oraindik ere neure buruari ahots isilean errepikatzen diodan aholkua da hori, nola ikasgelan, hala kalean. Ez dut disimulatzen irakaskuntza liburuarekin lotzeko nire desira, eta irakurketa idazketarekin. Neurri batean, mekanikaria eta gidaria izaten saiatzen naiz. Txirrin-duan ibiltzea gustatzen zaionari Tour-eko gorabeherak jarraitzea gustatzen zaio baita ere eta, gainera, ikusle pasiboek ez duten beste interes batekin jarraitzen du. Honek, noski, arrisku batzuk ditu berarekin, objektibitate falta esaterako edota gehiegizko grina.

Liburu batzuk ere idatzi zituen Michel Ange Marie fraideak, hala noia, besteak beste, *La Farfalle ou la comédienne convertie* (1752), *Angelique ou la religieuse selon le cœur de Dieu* (1766), *La Marquise de los valientes, ou la dame chrétienne, histoire castillane* (1767) eta, batez ere, bederata liburukitan argitaratutako *Las Vies des Peres de deserts d'Orient* bikaina luzea, lehen aldiz 1764an argitaratua eta gero edizio asko izan zituena.

Idazle oparoa izan zen, ikusten denez, fraide ‘mirama’ honi, eta irakasta handia izan zuten haren lanek *Virginie* berak ere edizio asko izan zituen (1752, 1756, 1763, 1813, 1817...); gaztean ere idatzi zuten, *Virginia, o la doncella cristiana pentunadrena*¹.

Liburuaren irakasta ikusiz, ‘eliza gizon batek’ nura euskarara itzultzea erabaki zuen. Eskuzkintzuan itzuli da guregana karpin hori, hobeatzailer batek arretaz idatzia. *Oriana, edo doncella christiana*. Tomo

¹ *Virginie* idaztean du liburu haren lehen argitaratzea, 1620an argitaratua (Mason 663).